Oğlum, Atatürk memleketi siz gençliğe emanet etmişti. Sen, bu emanete sahip çıktın ve bu yolda Türk Milletinin baş düşmanı Moskoflar tarafından katledildin. 60 sene yaşayıp da esaret içinde ölmektense, 20 yıl yaşayıp hürriyet içinde şehit olmak daha iyidir.'

ABDULLAH ÖNKUZU

Şehit öğretmenler **Ertuğrul Dursun Önkuzu**, **Şenay Aybüke Yalçın** ve **Necmettin Yılmaz**'ın aziz ruhlarına ithaf edilmiştir.

ÖTÜKEN

her zaman okunacak dergiler

MİLLÎ MECMÛA

SAYI 18

OCAK - ŞUBAT **2021**
(2 ayda bir yayımlanır)

İMTİYAZ SAHİBİ
ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.

Baskı
İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 45523
Tel: (0212) 444 62 18

Yıllık Abonelik Bedelleri
2021 yılı abonelik bedeli - **150 TL**
2021 yılı kurumsal abonelik bedeli - **250 TL**

Hesap Numaramız
Ötüken Neşriyat A.Ş.
Şube: Beyoğlu Şubesi 456
T. C. Ziraat Bankası
Hesap Nu: 48038437-5009
IBAN
TR73 0001 0004 5648 0384 3750 09

ISSN
2667-4637

WhatsApp
0554 499 90 57

İletişim
millimecmua@otuken.com.tr

Genel Yayın Yönetmeni
Yasin Usta

Editör
Ahmet Alperen Can

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Mustafa Kara
Prof. Dr. Hilmi Demir
Prof. Dr. Mehmet Akif Okur
Prof. Dr. Levent Bayraktar
Prof. Dr. Erkan Göksu
Prof. Dr. İsmet Türkmen
Doç. Dr. Mehmet Kaan Çalen
Doç. Dr. Mehmet Akıncı
Doç. Dr. Murat Hanilçe
Dr. Kemal Haykıran
Dr. Yunus Emre Tekinsoy
Dr. Ali Ahmetbeyoğlu
Göktürk Ömer Çakır
Oğuzhan Murat Öztürk
Misli Baydoğan
Metin Savaş

Koordinatör
Ahmet Boyraz

İletişim
Özkan Özyurt

Grafik Tasarım
GNG Tanıtım

Kapak Fotoğrafı Renklendirme:
Ay Kağan Grafik Tasarımı

Bir Türk Siyasî Karakteri Olarak Mustafa Kemal Atatürk

Övgü ve sövgü arasında kalmış tarihi şahsiyetlerin makul kaderi yaptığı büyük işlerin anılmasından ziyade magazinsel detaylarla dile dolanmasıdır. Dile dolanmasıdır diyorum, çünkü büyük bir kişinin büyük meselelerinden ziyade hurda teferruat ile ilgilenen meczuplar ancak bir işi dile dolayabilirler. Ne yazık ki meselenin asıl sahipleri de bu cümbüşe uzaktan bakarak sessiz kalmayı tercih ettiklerinde tarihi şahsiyetlerin kemiklerini sızlatmaktadırlar. Büyük Türk milletinin büyük evladı ve kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün başına da ne hazindir ki bu gelmiştir. Bizler Türk milliyetçileri olarak Gazi'nin bıraktığı emanete sahip çıkamadık, O'nu dile dolayanları dilimize dolamakla meselenin hallolduğunu sandık. Biz meseleye bir kılıç vurmadıkça kördüğüm oldu, kördüğüm oldukça mesele hakkında konuşanlar bu yiyici gruplar arasında paylaşıldı, sözleri boşa düştü. Tam bu noktada iş başa düştü diyerek kolları sıvadık ve Gazi'nin aziz ruhunu şâd edecek bir iş için yola çıktık.

Millî Mecmûa yayımlandığı ilk günden itibaren şunları yapmaya çalıştı: Birinci olarak Türk milliyetçilerinin neler yapabileceğini, hangi meseleler üzerine dikkat kesilebileceğini gösterdi. İkinci olarak bir Türk milliyetçiliği kitaplığı hazırlamaya gayret etti, yarının Türk milliyetçilerine bir külliyat bırakmayı tasarladı. Millîliğini ve milliyetçiliğini böylece ortaya koydu. *Millî Mecmûa*'nın bir önemli yanı da haktan, hakikatten taraf olmasıdır. *"İnsan Türk olur da nasıl Kemal Paşa'dan yana olmaz"* sözünü bugüne kadar Atsız için de, Gökalp için de, Güngör için de, Seyfettin için de bir formül gibi kullandı. Türk milletinin hayrına çalışmış her isme ölümsüz eserler hazırlayarak onları saygıyla andı. Taraf oldu, taraf olurken hakikatin her şeyden daha kutsal olduğunu gözden bir an olsun kaçırmadı. Taraf olduğu insanların da eksikleri olduğunu bildi, bu eksiklikleri kapatmak için vazifeli olduğunu da bildi. Böylece bugünlere geldi. Bugün bize nasip oldu ve Gazi Atatürk için bir büyük sayı hazırlama şerefine nail olduk, gururluyuz.

Peki, neden Gazi Mustafa Kemal Atatürk Sayısı? Gördüğümüz kadarıyla Türk milliyetçileri şu zamana kadar Atatürk hakkında keskin ve kolektif bir çalışma yapmamışlardır. Yapılan çalışmalar da yukarıda sıraladığımız sebepler yüzünden boşa düşmüş, söylenen sözlerin bir kıymeti toplum nezdinde olmamıştır. Biz hem taraf olmak adına hem de birlikteliğin getirdiği güç adına sözümüzü ortaya koymaya çalıştık. İşte bu kıymetli eser böyle ortaya çıktı.

Türk tarihi büyük şahsiyetler yetiştirmiş bir tarihtir. Bu şahsiyetlerin kimisi devrimleriyle, ortaya koyduğu yeni anlayışlarıyla tarihimizde yer alırken kimisi de olağan durumu en mükemmel şekilde sürdürerek bunu gerçekleştirmiştir. Nizamülmülk gibi, Fatih Sultan Mehmet gibi Atatürk'ü de ilk

kategoriye koyarım, onların getirdikleriyle yeni bir düzenin inşa edildiğini söyleyebilirim. İnşa edilenin hem dıştan hem de içten karşıtları olması bu işi başarmayı bir hayli güçleştirmiş ve ilk kategoriye koyabileceğim birçok ismi atıl kalmış atılımları sebebiyle ikinci kategoriye bile ekleyememişimdir. Burada ilk kategorideki isimlerin başarısının önemi bir kat daha artar. Dikkat kesildiğimiz noktanın meseleler içerisinde en önemli mesele olduğunu bizlere gösterir. Mustafa Kemal Atatürk özelinde dikkat kesildiğimiz noktada neler vardı, buyurun, hep beraber görelim.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün aziz hatırasına hazırladığımız bu eser, O'nun bizler için yaptıklarına değecek bir iş olmadığını biliyoruz, yine de Mustafa Kemal'in tarafında olduğumuzu göstermenin en iyi hâlinin de bu olduğunu göstermek istiyoruz. Ruhu şâd olsun.

YASİN USTA

Gerçek Kahraman ile Kahramanlık Mitosları Arasındaki Fark

Gerçek kahraman ile kahramanlık mitosu arasındaki bir fark da şu olmalıdır: İlkinde yüksek ruhlu bir insanın cesareti ve basireti karşısında hayret ve minnet duyulurken, insan olduğu unutulmaksızın -hatasının da olabileceğine dönük bir kabul ile birlikte- ona karşı bir tavır geliştirilebilir. İkincisinde ise mitos artık insan olmaktan çıkarıldığı için kişilerin insafına bırakılmıştır; bu noktada hayal gücünün bir sınırı artık kalmamıştır. Necip Türk milletinin büyük evlâdından Mustafa Kemal Atatürk, bir kahraman olmasına karşın birtakım kimselerce "mitos" olmaya mahkûm edilmiştir. Bu kimi zaman bir kahraman kimi zaman bir düşman mitosudur. Böyle bir ortamda Atatürk gibi önemli portreye dair "olumlu" ve "olumsuz" yayın yapanların, büyük ölçüde ticârî başarı kaydetmekten başka bir iş yapmadığı da kimsenin meçhulü değildir. Deli saçması kurgularla Atatürk'ü düşman tayin edenler ile Mustafa Kemal'in ne yaptığına dönük en küçük içgüdüleri bile bulunmayıp onu devasalaştıranlar arasında günlerini geçiren Türk milleti, bu büyük kahramanına "sevgi" çerçevesinden bakarak en büyük fenalığı yapıyor. Zira istiklâl mücadelemiz ve modernleşme serüvenimizin başkahramanı olan Atatürk, sembolizme kurban edilmeden tartışılabilmeli, mirası geliştirilmeliydi. Tanzimat'tan itibaren konuşulmuş neredeyse her şeyi faaliyete geçirmiş bir portre olarak Atatürk, Türk tarihinin neticesidir. Bu vâdide Osmanlı-Türk modernleşmesi tarihinin sağlıklı tetkiki, Türkiye Cumhuriyeti'nin sorunlarını idrak ve Türk-İslâm coğrafyalarının istikbâline dair görüşler bir Atatürk tasviriyle de doğrudan irtibatlıdır. İşbu yüzden, Atatürk'e dair "konuşma" düzeyinin tayini, bu anlamda neticelerin mâhiyetini de değiştirecektir.

Millî Mecmûa'nın Atatürk Özel Sayısı böyle bir ortamda inkişaf etmiştir. Yarı-akademik denilebilecek bir usûl ile hem döneme ilişkin çalışmalar hem de "politik tavır" ortaya koyan denemelerle okuyucu karşısına çıkan *Millî Mecmûa*'nın işbu çalışması, aynı zamanda ilk "siyâsî portre" sayısıdır.

Bu sayımızda emeği geçen yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunarız.

AHMET ALPEREN CAN

İÇİNDEKİLER

Yağma Yok!
Süleyman Çobanoğlu
.....**08**

Atatürk ve Türk Dili
Ali Akar
.....**14**

Atatürk Dönemindeki İlk Tarih Görüşleri Hakkında
Doç. Dr. Kürşat Yıldırım
.....**22**

Bir Mavi Türküdür Gözlerinde Vatan Atatürk ve Müzik
Doç.Dr. Erdem Özdemir
.....**39**

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Soyu ve Ailesi
Dr. Ali Güler
.....**47**

Şemsi Efendi Okulu'ndan Reis-i Cumhurluğa: Atatürk'ün Eğitim Hayatı
İlyas Ak
.....**81**

Atatürk'ün Azınlıklara Dair Görüş ve Politikaları
Ramazan Erhan Güllü
.....**95**

Atatürk Döneminde Ekonomi: Milli Ekonomiyi Yaratmak İçin Yapılanlar
Murat Koraltürk
.....**108**

Yeni Nesil Kimlerin Eseri Olacak? (Atatürk ve Öğretmen)
İsmail Yıldız
.....**121**

Ankaralı Arabacı İsmail ve Mustafa Kemal
Hasan Atik
.....**127**

Modern Ulus Devlet İnşasında Başkent Ankara
Kader Akdağ Sarı
.....**148**

Atatürk Döneminde Etkin Olan Yeni Şairler
Nurullah Çetin
.....**163**

Bir Sorunun Peşinde Kahire'den Ankara'ya: Türkler Niçin Gazi'yi Seviyorlar?
Ali Bilgenoğlu
.....**187**

Gazi Mustafa Kemal'in Şapkayı Tanıtması: Kastamonu Gezisi
Çağatay Yegen
.....**196**

Atatürk Dönemi Dış Politikasında Arap Coğrafyası
Ü. Gülsüm Polat
.....**206**

Mustafa Kemal Atatürk'ün Dış Siyaset Esasları
İsmet Türkmen
.....**223**

Atatürk'ün Vefatı Nedeniyle Tokat, Turhal ve Zile'de Yapılan Merasimler
Yunus Emre Tekinsoy
.....**240**

Anıtkabir İnşasının Gecikme Nedenleri
Tunç Boran
.....**265**

İmparatorluktan Millî Devlete Geçişte İki Büyük Sima: Ziya Gökalp Ve Mustafa Kemal Atatürk
Etem Çalık
.....**275**

Tarihin Çözeceği Dilemma: Atatürk
Ozan Karabulak
.....**290**

Atatürk'ten Atatürkçülüğe İmge ve Meşruiyet
Enes Bahadır Kızak
.....**308**

Erken Cumhuriyet Dönemi Mizah Yayınlarında Atatürk Karikatürleri
Yasin Kayış
.....**325**

Atatürk Milliyetçiliğinin Hukukî Serüveni
Metehan Hepvar
.....**341**

Atatürk'ün Batı'daki Algılanış Biçimleri: Bir Bakış
Doğukan Oruç
.....**349**

Belgesellerde Atatürk'ün Özel Hayatının Yansıtılması, Atatürk Algısının Yıllar İçinde Değişimi ve Bu Bağlamda Sarı Zeybek, Atatürk ve Mustafa Yapımlarının İncelenmesi
Ömer Faruk Sandıkçı
.....**360**

Yağma Yok!

SÜLEYMAN ÇOBANOĞLU

Tüm bu koro, Atatürk adına kendi doğmalarını bağıran generallere, muktedirlere, türedilere tersinden eşlik etti; iki birikinti de diğerini berkitti, besledi ve güçlendirdi.

Almanlar bizi kıskanıyor mu, bilmiyorum. Ben bir şairim: Yalan üzerimde hiç iyi durmaz. Ancak benim Cermenlerde gıpta ettiğim şey belli: Ludwig Van Beethoven.

Dvorak'ın muhteşem "dokuzuncu"sunda beni çeken büyünün ne olduğunu epey sordumdu kendime. Senfoni'ye adını veren "Yeni Dünya"nın canı cehenneme, bu müzikte bana çekici gelen Amerika olamazdı. Sonradan, yapıtın ünlü müzikal motifine esin kaynağı olan şeyin bir Kızılderili türküsü olduğunu öğrendiğimde taşlar yerine oturdu. "Kan çeker" demişler sonuçta; dil çeker, ses çeker.

Ama Beethoven'e duyduğum derin saygı ve hayranlığın çok daha dolaysız nedenleri var. Toprağı bol olsun, hazret, soyluları, devletlileri, ekabir takımını hiç iplemezdi. Filanca Dük'ün kupa arabası uzaktan göründüğünde yerlere kadar eğilen arkadaşı Goethe'yi eni konu haşladığı bilinir. Öte yandan, bu ödünsüz tutumu, bu dik başlı durumu yüzünden hocası Joseph Haydn, ona ***"Türk Paşası"*** diyordu. Bir de ***"Koca Moğol"***. Moğol derken, pek çok batılı gibi toptancıydı: Kastettiği, büyük Beethoven'i benzettiği prototip, bizdik. Türkler.

Beethoven, Eroica'sını Napolyon'a yazmıştı. Ludwig'in infilak ettirdiği ses mahşeri yanında Napolyon'un orduları tahtakurusu katarı gibi kalır. Büyük besteci, insanlık ideali ve dünyayı ateşleyen Fransız devriminin ünlü ilkeleri adına umut bağladığı Napolyon kendini imparator ilan edince, hiç duraksamadan kalemi eline aldı, ithafının üstünü çizdi ve İmparator Üçüncü Senfoni'den ebediyen kovuldu.

Atatürk ve Türk Dili

ALİ AKAR*

Dilimizin gelişme tarihinde Cumhuriyet döneminin çok önemli yeri vardır. Çünkü bu dönemde devlet, millî kimliğin en önemli ögeleri sayılan dil, tarih ve kültür değerleri üzerine oturulmuştur.

Giriş

Dil, yalnızca insanlar arasında iletişimi sağlayan bir araç değil, aynı zamanda toplumu bir arada tutan temel bağlardan biridir. Bu yüzden olmalı ki dil, tarih boyunca filozofların, eğitimcilerin, sanatçıların yanında devlet adamlarının da ilgisini çekmiştir. Devletlerin yönetim sisteminde dilin daima önemli bir yeri olmuştur. İlkçağda klan ve kabileler diller etrafında sosyal örgütlenmelerini yapmışlardır. Ortaçağda din dilleri, dinî toplulukları dil etrafından bir araya getirmiştir. Yeniçağda da ulus-devletler hâkim ulusun dili üzerinde sosyal organizasyonlarını yapmıştır. Özellikle 1789 Fransız İhtilali'nden sonra Avrupa'da gelişmeye başlayan ulus devletlerin kuruluşunda ve yapılanmasında "kurucu etken" ulusal dilleri olmuştur. Avrupa'dan bütün dünyaya yayılan bu siyasi yapılanma son üç yüzyıldır dünya siyasi tarihine damgasını vurmuş, diller, artık millet hayatı için varoluş gerekçesi olmuştur.

Dille devlet ve millet arasındaki bağ aslında Türk tarihinin erken dönemlerinde kurulmaya başlanmıştır. Türk tarihinde birçok hükümdar ve devlet adamı dil konularıyla yakından ilgilenmişlerdir. Bilge Kağan'dan Karamanoğlu Mehmet Bey'e, Babür'den Mustafa Kemal Atatürk'e kadar çeşitli Türk devlet adamlarının söz konusu hususla ilgili görüşleri ve uygulamaları olmuştur. Bu bağlamda kültür tarihimizde dilin incelenmeye ve araştırılmaya değer yeri vardır. Son iki bin yıldır Avrasya tarihini şekillendiren Türklerin fethettiği bölgelere kendi ulusal kimliklerinin bir parçası olarak taşıması beklenirdi. Fa-

* Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi.

Atatürk Dönemindeki İlk Tarih Görüşleri Hakkında

DOÇ. DR. KÜRŞAT YILDIRIM*

Türkiye'de gerçek anlamda ilk Türk Milli Tarihi, Atatürk'ün teşvikleri ve devletin desteğiyle yazılmıştır. Atatürk'ün Türk milletini tarihte hak ettiği yerde görme arzusu, kendisinin tarihe olan ilgisiyle birleşince kurulan muhtelif heyetlerle çalışmalar yapılmıştır. Bu ilk çalışmalarda en göze çarpan husus, dünyadaki medeniyetlerin kökünde Türklük arama gayretidir. Genç Türkiye Cumhuriyeti bir kalkınma hamlesine girişmiş, aynı zamanda bir kültür seferberliği başlatmıştır. Bu esnada bilhassa dil ve tarih çalışmalarında Atatürk'ün oynadığı rol çok açıktır. Türk'ün düşmandan temizlediği topraklarda Atatürk, tarih ve kültür davasını başka bir cephe olarak görmüştür. Bu bakımdan tarih kitaplarında yer alan Türklükle ilgili iddialara karşı müdafaadan çok taarruz yapılmıştır. Medeniyet tezlerinde Türklerin olumsuz anıldığı veya yok sayıldığı hakikatine karşılık ilgili medeniyetlerde aslında bir "dip Türklük" bulunduğu düşüncesi öne çıkarılmıştır. Bu yüzdendir ki Atatürk döneminin ilk tarih görüşlerindeki bu "tepki"yi çok iyi anlamak lazımdır. Bu tepki "silahlı" emperyalizme karşı olduğu gibi aynı zamanda "kültür" emperyalizmine karşı bir duruştur ve hürriyet davasını kazanmış Türk'ün bir tür tarih manifestosudur. Doğrusuyla yanlışıyla bu görüşlerin tarihi önemini bilmek, yapılan kimi tespitleri derinlemesine incelemek lazımdır; zaten ilk görüşlerdeki yanlış olan hükümlerden bir süre sonra vazgeçilmiştir.

Atatürk, Türk milletinin yüksek vasıflarına yürekten inanmış, bunu konuşmalarında defalarca dile getirmiştir. Onun bu kanaate varması elbette sadece iyi bir tarih okuyucusu olmasından ileri gelmemektedir.

Atatürk, Türk milletinin yüksek vasıflarına yürekten inanmış, bunu konuşmalarında defalarca dile getirmiştir. Onun bu kanaate varması elbette sade-

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. kursatyildirimtr@yahoo.com

Bir Mavi Türküdür Gözlerinde Vatan Atatürk ve Müzik

DOÇ.DR. ERDEM ÖZDEMİR

Müzik dinlemek, insanın istemeden hatta fark etmeden bile maruz kalacağı bir olaydır. Bilinçli bir dinleyici olmak ise üstün meziyetler değil, sadece biraz ilgi gerektirmektedir.

O türküler söyledi, türküler onu…
İki engin konu, Atatürk ve müziği bir başlık altına almak elbette kolay değildir. Bu başlık altında her ne yazarsak yazalım, eksik kalacağı şüphesiz. Ancak bağlamı ve çerçeveyi belirgin sınırlar içerisinde tutabilirsem, anlamlı ve bağlamına göre tamam bir yazı elde edebileceğimi umuyorum.

Ontolojik olarak evrensel bir unsur olduğundan dolayı önce müzikten başlayalım. Müziğin, ritüel, askeri, ruhsal ve daha pek çok insani açıdan, işlevsel bir unsur olmasının yanında beğeniye, zevke ve estetiğe hitap eden bir sanat olarak kullanıldığı ilk tarihten ki o tarihi bilemiyoruz, günümüze kadar pek çok tanımı yapılmıştır. Kısaca duyguların bilinçli seslerden oluşan ezgilerle ifadesi olarak tanımlayabileceğimiz müzik, cümlenin başındaki gibi bilince, yani bir insan edimine ihtiyaç duyar. Kuşların ötüşünün, suların akışının, yağmurun yağışının, rüzgârın ve arasından geçtiği ağaç dallarının ya da sazlıkların çıkardığı sesler, benim için de pek çok müzik tür ve örneğinden daha dinlenilir olsa da bunlar müzik değil, doğa sesleridir. Teorik olarak şunu söylemeliyim ki özgün ya da devşirme, müziği olmayan toplum yoktur. Pratikte ise bir şekilde inceleme fırsatı bulduğum Asya'dan Afrika'ya, Avrupa ülkelerinden Hindistan'a ve Amerika'ya kadar müziği hem işlevsel hem de sanatsal manada kullanmayan bir topluma rastlamadım. Müziğin doğal bir insan davranışı olduğu kabulü, zaten bu bilgileri anlamlı kılmaktadır. Bu ve etrafında gelişen pek çok nedenden ötürü insanın müzikle iştiraki zaruret

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Soyu ve Ailesi

DR. ALİ GÜLER

Mustafa Kemal Atatürk'ün baba soyu Konya/Karaman'dan göçürülerek Makedonya'ya yerleştirilen "Kızıl Oğuz" yahut Rumeli'deki isimleriyle "Kocacık" Yörüklerine dayanmaktadır.

BABA ALİ RIZA EFENDİ (1841 – 23 Mayıs 1886)

Ali Rıza Efendi'nin Soyu

Mustafa Kemal Atatürk'ün baba soyu Konya/Karaman'dan göçürülerek Makedonya'ya yerleştirilen "Kızıl Oğuz" yahut Rumeli'deki isimleriyle "Kocacık" Yörüklerine dayanmaktadır. Bugünkü Makedonya Cumhuriyeti'nin Debre (Debar) şehrine bağlı Merkez Jupa Beldesi'nin Kocacık Köyü Atatürk'ün dedesinin köyüdür ve Türkler tarafından 1448 yılında fethinden sonra buraya çoğunlukla Kızıl Oğuz/Kocacık Yörükleri/Türkmenleri yerleştirilmiştir. Kocacık'ta günümüzde yaşayan Türkler de "atalarının Konya/Karaman civarından geldiklerini" söylemektedirler.

Osmanlı Devleti döneminde Manastır Vilayeti'ne bağlı Debre-i Bala Sancağı'nın Kocacık Nahiyesi (Köyü)'ne yerleşen aile takriben 1830'larda Selanik'e göçmüştür. Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi 1841'de Selanik'te dünyaya gelmiştir.

Atatürk'ün soyu ile ilgili elimizdeki en sağlam bilgiler öncelikle kendisinin, annesinin, kardeşi Makbule Hanım'ın anlattıklarıdır. İkinci olarak, kendisini ve ailesini tanıyan Hacı Mehmet Somer gibi, kimi çocukluk arkadaşlarının verdiği bilgilerdir. Mustafa Kemal dahil aile fertlerinde kuvvetli bir "Yörük, Türkmen olma" bilinci vardır: Makbule Hanım, E. B. Şapolyo'nun sorduğu "babanız nerelidir?" sorusuna şu cevabı vermiştir: "Babam Ali Rıza Efendi yerli olarak Selaniklidir. Kendileri Yörük sülalesindendir. Annem her

Şemsi Efendi Okulu'ndan Reis-i Cumhurluğa: Atatürk'ün Eğitim Hayatı

İLYAS AK*

Mustafa Kemal burada, öğrenciler arasındaki bir kavgaya karıştığından dolayı, okulda Müdür Yardımcılığı görevini de yapan "Kaymak Hafız" lakabıyla bilinen Matematik Öğretmeni Hüseyin Efendi'den, sert muamele görmesi üzerine, Mustafa Kemal'in büyük annesi Ayşe Hanım tarafından okuldan alındı.

Mustafa Kemal Atatürk[1] 1881[2] yılında, Selanik'in Ahmet Subaşı Mahallesi[3] (veya Koca Kasım Mahallesi), Islahhane Caddesi[4], Muhtar Sokak 38 numaralı üç katlı pembe boyalı bir evde dünyaya gelmiştir[5] (Bugün Aya Dimitriya Caddesi, Apostolu Pavla So-

* Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. E-posta: ilyas.ak@atauni.edu.tr.

[1] Vasilis Dimitriadis'in, "*Bir Evin Hikâyesi: Selanik'teki Mustafa Kemal Atatürk'ün Evi ve Ailesi Hakkında Türkçe ve Yunanca Belgeler (Çeviren: Gülsün Aksoy- Aivali)*" adlı eserinde Mustafa Kemal'e büyükbabasının isminin verildiğini belirtmektedir (Küçük Mustafa'nın babası Ali Rıza Bey, Ali Rıza'nın babası Ahmet Bey. Ahmet Bey'in babasının ismi ise Mustafa'dır).

[2] Her büyük devlet adamının doğum tarihinde görülen (ay ve gün daha çok olmak üzere) tutarsızlık ve belirsizlikler Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili olarak da söz konusudur. Mustafa Kemal'in doğum yılı olarak bilinen Rumi 1296 tarihini tespit eden ve elimizde en eski belge, Kara Harp Okulu Arşivi'nde bulunan, Mustafa Kemal'in Harp Okulu Künye Defteri'ndeki kayıttır. "Çiçek Künye'de denilen bu kayıtlar her öğrencinin künye bilgileri altında Rumi olarak doğum yılları yazılmıştır. Burada Musta Kemal'in doğumu "96" olarak yazılıdır (Ayrıntılı Bilgi için bakılabilir: Ali Güler, *Karamanlı Sarı Paşa*, Karaman Belediyesi Kültür Yayınları, Karaman 2008, s. 127). Mehmet Ali Öz ise Osmanlı Arşivleri'nde bulduğu 9 Ocak 1893 tarihli bir belgede, babası Ali Rıza Efendi oğlu Mustafa'nın, 1893 yılında 16 yaşında olduğu görünüyor. Bu kayıt, Mustafa Kemal'in 1881 yılında değil, 1877'de doğduğu anlamına geliyor. Mustafa Kemal hakikaten 1877'de mi dünyaya gelmişti? Eğer 1877 yılında dünyaya gelmiş ise 1880 veya 1881 tarihi niçin ve nasıl ortaya çıktı, askerî mektepte bulunduğu sırada yaşı dört sene küçültülüp doğum tarihi 1881'e mi çekildi gibi sorular şu an muammadır.

[3] Osmanlı idaresi döneminde Selanik'in en büyük Müslüman-Türk Mahallesi idi.

[4] Burada Müslüman erkek çocukların yetimhanesi bulunduğu için bu ad verilmiştir.

[5] Vasilis Dimitriadis aynı eserinde, bu "Pembe Ev"in üçte ikisi 1877 yılının Aralık ayında evin üçte ikisi Hatice Hıfzi tarafından Ali Rıza Bey'e satılmıştır. Zübeyde Hanım ise evin geri kalan üçte birini Eminoğlu Yusuf Efendi'den satın almıştır.

Atatürk Döneminde Ekonomi: Milli Ekonomiyi Yaratmak İçin Yapılanlar

MURAT KORALTÜRK

Devletçilik, milli iktisat anlayışına göre ekonomiyi inşa ederken 1930'lardan önceye, hatta Birinci Dünya Savaşı yıllarına kadar uzanmakla birlikte 1930'larda daha çok öne çıkmış bir politikadır.

Giriş

Tarih, kadrosu geniş bir takım oyunudur. Bu takımın oyuncularının çoğunu sessiz insan yığınları oluştururken az sayıda oyuncunun öne çıktığını söylemek gerekir. Bu az sayıdaki oyuncunun ise biricik unsur olmamakla birlikte düşünce ve eylemleriyle toplumların yaşantıları ve dolaysıyla tarihin oluşumunda önemli rolleri vardır. Bu kişilerden bazılarının öldükten sonra da toplumlar üzerindeki etkisi sürer. Özellikle olağan zamanlarda veya her şeyin yolunda gittiği sırada değil, daha çok "zor" günler olarak nitelendirilebilecek savaş, devrim, kriz, toplumsal hareketler, siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel dönüşümlerin yaşandığı süreçlerde bu kişilerin yaptıklarıyla rol oynadıkları görülür. Bu bağlamda Türkiye'nin yaklaşık son yüz yılına damgasını vuran kişi Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Henüz bir harp okulu öğrencisiyken kendisi gibi parlak subay adayları içinde göze–çarpan; cephelerde birçok genç ve yetenekli kurmay subayın arasında göz dolduran; bir kadro hareketi olarak başlayan Milli Mücadele sürecini TBMM reisi ve başkomutan olarak yöneten; Osmanlı monarşisini sona erdirip Cumhuriyeti ilan eden kurucu iradeyi temsil eden ve ilk cumhurbaşkanı olan Atatürk, tek parti yönetiminin kurulmasından vefat ettiği 10 Kasım 1938'e kadar "ebedi şef" sıfatıyla "tek adam" olarak Türkiye Cumhuriyeti'ni yönetti.[1] Ana hatlarıyla Cumhuriyetin

[1] Tek parti yönetiminin kurulması için bkz. Mete Tunçay, *Türkiye'de Tel Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931),* Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1999. Tek adam ifadesi Şevket Süreyya

Yeni Nesil Kimlerin Eseri Olacak? (Atatürk ve Öğretmen)

DR. İSMAİL YILDIZ

Mustafa Kemal döneminde öğretmenlerin mesleki gelişimleri için yapılan en dikkate değer çalışmalardan biri de 1928 yılında Grigori Petrof'un *Beyaz Zambaklar Ülkesinde* adlı romanının tercüme ettirilerek öğretmenlere ücretsiz dağıtılması olmuştur.

Giriş

Eğitim, bireyin davranışlarında istenilen değişiklikleri meydana getirme sürecidir. Bu sürecin sadece bireyi ilgilendiren (sosyal statü sahibi olmak vb.) yönleri olduğu gibi devleti ve toplumu ilgilendiren yönleri de vardır. Bu süreç sonucunda devlet bireyin kurallara uyan ve kendisi için üreten vatandaş olmasını isterken toplum da bireyin kendi değerlerine uygun yetişmesini ister. Cumhuriyetin kuruluş dönemlerinde de eğitim başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere kurucu kadronun hayal ettiği Türkiye'nin inşa edilmesine yardımcı olacak vatandaşlar yetiştirmek üzerine şekillendirilmiştir. Kurucu kadronun öncülerinden İsmet İnönü'nün *"Biz ulusal eğitim politikası istiyoruz. Bunun anlamı nedir. Bunu karşıt anlamı ile daha iyi anlarız. Ulusal eğitimin karşıtını sorduklarında, biz bunun ne dinsel bir eğitim ne de uluslararası bir eğitim olduğunu söyleriz. Verecek olduğunuz eğitim dinsel ya da uluslararası olmayacak fakat ulusal olacak… Bizim eğitimimiz bizimkisi olacak ve bizim için olacak. Ulusal eğitimi iki yönlü düşünebiliriz: siyasal ve ulusal yön. Bizim isteğimiz şekli ile bu ulus bir ve tek ulus resmi çizmedi. Bu kuşak, bilinçle ve bilimin rehberliğinde ciddi bir şekilde çalışırsa, Türk ulusu, kültürel sosyal ve ideolojik yönlerden tam ve mükemmel bir ulus olabilir…"*[1] sözleri cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim politikalarının amaçlarını çok net bir şekilde özetlemiştir.

[1] Ufuk Şimşek, Birgül Küçük, Yavuz Topkaya, "Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarının İdeolojik Temelleri, *Turkish Studies Dergisi*, 2012, 7/2, 2817.

Ankaralı Arabacı İsmail ve Mustafa Kemal

HASAN ATİK

Gerçek" ne kadar az taraftar bulursa bulsun, ne kadar geleneğe ters düşerse düşsün, ne kadar hayatî ve tarihî tehlike arz ederse etsin Mustafa Kemal için tek dayanak odur; Tanrı tarafından yaratılmış ve güçlü olan bir gerçeklik...

"Kahraman, gönlü ile dili, inancı ile işi arasına hiçbir şeytanlığın, hiçbir bencil ihtirasın girmediği, samimiyet ve cesaretin çifte su verilmiş çelik haline getirdiği insandır."[1] *Erol Kılınç*

"Eğer bir insan gerektiğinde kendi bencilliğini bir yana bırakmak dürüstlüğüne, gerçeklerden yana olmak yüreklliğine sahip değilse, herhangi bir şeyi nasıl bilebilir, tanıyabilir? Onun bütün faziletleri bu bilgide yer alacaktır."[2]

"Büyük bir düşünce kazanı gibi kaynayıp duran bu ateşli yürek, asla bir sahtekârın yüreği olamaz. Hayatı onun için yaşanılan bir gerçekti. Tanrı'nın Evreni de öyle: Korkunç ve kaskatı bir Gerçek…"[3]

"Bir vaziyeti olduğu gibi görmek, bütün ihtimallerini tartmak, sıralamak, en lüzumluyu, acele cevap verilmesi gerekeni ayırmak, can alacak kilit noktayı bulmak ve oraya bütün kuvvetleriyle yüklenmek… İşte büyük mânâsında hareket adamının belli başlı vasfı. Her an uyanık olacaksın ve bu ameliyeyi her an için yeniden yapacaksın. Mustafa Kemal'in hayatı üzerine birazcık eğilen

---

[1] Erol Kılınç'ın "Kahramanlar" kitabı için yazdığı Önsöz'den. Bkz. Thomas Carlyle, *Kahramanlar*, Çeviren: Behzat Tanç, Ötüken Yayınları, 2004, .

[2] Thomas Carlyle, bu ifadeleri "William Shakespeare" için söylüyor. Bkz. Thomas Carlyle, *Kahramanlar*, Çeviren: Behzat Tanç, Ötüken Yayınları, 2004, s. 143.

[3] Thomas Carlyle, bu ifadeleri "Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed" için söylüyor. Bkz. Thomas Carlyle, *Kahramanlar,* s. 94.; Shakespeare ve Hz. Muhammed'in kahramanlıkları için söylenmiş bu ifadeleri yazımızın girişinde zikretmemizin ve Mustafa Kemal'e de atfetmemizin nedeni, kahramanların ortak inanç ve dirayete sahip olmalarından dolayıdır. Onların amellerini ortaya koyarken taşıdıkları imân ve bütün kahramanlarda meydana çıkan ahlâk!